

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om temporär ändring av 3 § i familjevårdslagen

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I propositionen föreslås en temporär ändring av familjevårdslagen. Enligt förhandsbedömningar skulle man bli tvungen att sänka poängtalet för levnadskostnadsindex för 2010 till följd av att prisnivån sjunkit. För att förhindra en sänkning av de kostnads- och startersättningar för familjevård som är knutna till levnadskostnadsindex och om vilka överenskommits i ett uppdragsavtal mellan familjevårdaren och en kommun eller en samkommun, föreslås att poängtalet för levnadskostnadsindex, vilket används som

grund för bestämmande av kostnads- och startersättningarna för familjevård, år 2010 undantagsvis ska vara detsamma som år 2009. Poängtalet föreslås vara 1750. Det föreslås inga ändringar i grunderna för bestämmande av arvoden för familjevård.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2010 och avses bli behandlad i samband med den.

Den föreslagna lagen avses träda i kraft den 1 januari 2010 och gälla till och med den 31 december 2010.

MOTIVERING

1. Nuläge

Med familjevård avses enligt 25 § i socialvårdslagen (710/1982) ordnande av vård, fostran eller annan omvårdnad av en person dygnet runt utanför hans eget hem i ett privat hem. Bestämmelser om familjevårdare finns i familjevårdslagen (312/1992). Med familjevårdare avses enligt 1 § 1 mom. i familjevårdslagen den som enligt ett uppdragsavtal med den kommun eller det kommunalförbund som svarar för ordnandet av vården ger i 25 § i socialvårdslagen nämnd familjevård i sitt hem. Familjevårdaren står inte i sådant anställningsförhållande som avses i 1 kap. 1 § i arbetsavtalslagen (55/2001) till den kommun eller den samkommun som har ingått avtalet. Uppskattningsvis ca 5 000 klienter får familjevård per år. Antalet har inte ändrats nämnvärt under de senaste åren. Placerade i familjevård är barn och ungdomar, handikappade, rehabiliteringsklienter inom mentalvården och äldre.

Bestämmelser om det vårdarvode som betalas till familjevårdare finns i 2 § i familjevårdslagen. Bestämmelserna om grunderna

för arvodet och dess belopp överfördes permanent från förordningen om arvoden och ersättningar till familjevårdare (420/1992, nedan *familjevårdarförordningen*) genom den ändring av familjevårdslagen som trädde i kraft vid ingången av 2006. Har inte något annat överenskommits i uppdragsavtalet, har en familjevårdare enligt 2 § 1 mom. i lagen rätt till arvode för vården (*vårdarvode*). Vårdarvodets belopp på 2006 års nivå var minst 300 euro per kalendermånad. Enligt paragrafens 3 mom. justeras beloppet av vårdarvodet kalenderårsvis med den lönekoeficient som avses i 96 § i lagen om pension för arbetstagare (395/2006). Vårdarvodets belopp på 2009 års nivå är minst 336,41 euro för en person i familjevård per kalendermånad. Enligt paragrafens 2 mom. betalas inte vårdarvode till den som sköter sitt eget barn under 18 år som placerats i familjevård eller till den som har vägrat ta emot arvodet. Vårdarvodet kan av särskilda skäl enligt överenskommelse även betalas till ett belopp som understiger minimibeloppet enligt 1 mom. Enligt 4 § 1 mom. 1 punkten i familjevårdslagen ska det i uppdragsavtalet över-

enskommas om storleken och utbetalningen av arvodet till familjevårdaren.

I 3 § 1 mom. i familjevårdarlagen sägs att om inte något annat har överenskommit i uppdragsavtalet, ska till familjevårdaren betalas ersättning för kostnaderna för vården och underhållet och den som får familjevård samt ersättning för de nödvändiga kostnaderna för inledande av vården. Enligt 4 § 1 mom. 2 punkten i lagen ska det i uppdragsavtalet överenskommas om ersättande av kostnaderna för familjevården och inledandet av vården samt om utbetalningen av de dispositionsmedel som kalendermånadsvis betalas till den som är i familjevård.

Enligt 3 § 2 mom. i familjevårdarlagen betalas till familjevårdaren ersättning för de verkliga kostnaderna för vård och underhåll av en person i familjevård (*kostnadsersättning*). Kostnadsersättningen är minst 350 euro per person i familjevård per kalendermånad. Beloppet motsvarar nivån 2006. Enligt paragrafens 7 mom. justeras beloppen av kostnadsersättningarna kalenderårsvis från och med ingången av året i enlighet med den årliga ändringen av levnadskostnadsindex för oktober det föregående året (oktober 1951 = 100). Efter de justeringar som gjorts årligen har minimibeloppet av kostnadsersättningarna på 2009 års nivå varit 375,08 euro per person i familjevård per kalendermånad. Kostnadsersättningens minimibelopp kan även sänkas, om det finns särskilda skäl för det. Enligt en uppskattning av Förbundet för Familjevård i Finland rf uppgår beloppet av kostnadsersättningen per person i familjevård till i genomsnitt ca 475 euro i månaden 2009.

Syftet med kostnadsersättningen är enligt 3 § 3 mom. i familjevårdarlagen att ersätta de normala utgifterna för en person i familjevård i fråga om mat, boende, fritidssysselsättningar, personliga behov och annat underhåll samt de normala hälsovårdskostnader som inte ersätts med stöd av annan lagstiftning. Dessutom omfattar kostnadsersättningen sådana dispositionsmedel som enligt barnskyddslagen (417/2007) ska ställas till barnets eller den unga personens eget förfogande då han eller hon placeras i familjevård med stöd av den nämnda lagen.

Enligt 3 § 4 mom. i familjevårdarlagen ersätts utöver kostnadsersättningen sådana sär-

skilda kostnader för terapi och hälsovård som beror på de individuella behoven hos den som är i familjevård samt sådana studiekostnader för ett barn eller en ung person under 21 år i familjevård som inte ersätts enligt annan lagstiftning.

Enligt 3 § 5 mom. i familjevårdarlagen kan särskilda kostnader för semester och särskilda fritidssysselsättningar eller för utrustning som fritidssysselsättningen kräver eller andra särskilda fortlöpande kostnader eller engångskostnader för en person i familjevård ersättas utöver de kostnader som avses i 2—4 mom.

Den ersättning som enligt 3 § 6 mom. i familjevårdarlagen betalas till familjevårdaren för de nödvändiga kostnaderna för inledandet av vården (*startersättning*) var på 2006 års nivå högst 2 440 euro per person i familjevård. Startersättningen kan t.ex. användas till att täcka kostnaderna för nödvändiga möbler i bostaden, sängkläder, en första omgång kläder och leksaker. Enligt paragrafens 7 mom. justeras också maximibeloppet av startersättningen kalenderårsvis från och med ingången av året i enlighet med den årliga ändringen av levnadskostnadsindex för oktober det föregående året (oktober 1951 = 100). Efter de justeringar som gjorts årligen har maximibeloppet av startersättningen på 2009 års nivå varit 2 663,76 euro per person i familjevård. Det genomsnittliga beloppet av startersättningen har varit omkring 1 500 euro 2009. Ersättningen betalas årligen för att inleda vården av uppskattningsvis ca 500 personer i familjevård. Information baserad på undersökningar finns inte tillgänglig.

Poängtalet för levnadskostnadsindex, som utgör grunden för beräkning av beloppet av kostnads- och startersättningarna till familjevårdarna, har fastställts till 1750 för 2009. Vid beredningen av propositionen var det senaste tillgängliga poängtalet för levnadskostnadsindex från augusti 2009. Det var då 1729. Från oktober 2008 till augusti 2009 har indexet sjunkit med ca 1,2 procent.

2. Föreslagna ändringar

Enligt regeringsprogrammet för statsminister Matti Vanhanens andra regering revideras familjevårdslagstiftningen med målet att flyt-

ta fokus till familjevård när det gäller vård utom hemmet. Även familjearbetet stärks som en del av stödåtgärderna inom öppenvården i barnskyddet. En sänkning av kostnads- och startersättningarna till familjevårdarna skulle stå i strid med ovannämnda mål.

På basis av vad som anförts ovan föreslås att kostnads- och startersättningarna i familjevårdarlagen inte ska sänkas i början av 2010 på motsvarande sätt som poängtalet för levnadskostnadsindex sjunkit i den nuvarande exceptionella prissituationen och ekonomiska situationen.

Det föreslås att ett nytt 8 mom. temporärt tas in i 3 § i familjevårdarlagen. Enligt det tillämpas 2010 samma poängtal för levnads-kostnadsindex som 2009. År 2010 ska således poängtalet 1750 för levnadskostnadsindex tillämpas.

Minimibeloppet av kostnadsersättningen ska 2010 således vara detsamma som 2009, dvs. 375,08 euro. Också maximibeloppet av startersättningen ska 2010 vara detsamma som 2009, dvs. 2 663,76 euro.

Ändringen ska inte gälla de arvoden till familjevårdare som avses i 2 § 1 mom. i familjevårdarlagen och som till skillnad från kostnadsersättningen och startersättningen är knutna till den lönekoeficient som avses i 96 § i lagen om pension för arbetstagare (395/2006). I lönekoeficienten utgör vägningskoeficienten för förändringar i lönenivån 0,8 och vägningskoeficienten för förändringar i prinsnivån 0,2. Eftersom det för tjänstnivåindex som Statistikcentralen räknar ut som ett mått på förändringar i lönenivån är på uppåtgående leder den nedgång i konsumentprisindex som är ett mått på förändringar i prinsnivån inte till en sänkning av arvoden för familjevården.

3. Propositionens konsekvenser

3.1. Ekonomiska konsekvenser

De direkta ekonomiska konsekvenserna av lagändringen drabbar inte bara staten och kommunerna utan särskilt familjevårdarna. Om kostnads- och startersättningarna justerades på den grund att levnadskostnadsindex sjunkit med 1,2 procent, skulle minimibeloppet av kostnadsersättningarna sjunka från

375,08 euro till ca 370 euro och maximibeloppet av startersättningen från 2 663,76 euro till ca 2 632 euro.

Det har beräknats att ca 28,5 miljoner euro kommer att betalas ut i kostnadsersättningar till familjevårdare år 2010. Av denna summa skulle 9,9 miljoner euro vara statsandel. Startersättningarna har beräknats ta ca 0,8 miljoner euro i anspråk, av vilket statsandelen skulle vara 0,3 miljoner euro. Det har beräknats att sammanlagt ca 29,3 miljoner euro kommer att betalas i kostnads- och startersättningar år 2010. Av denna summa skulle statsandelen vara 10,2 miljoner euro. Familjevårdarnas kostnads- och startersättningar ingår i de kalkylerade kostnaderna som statsandelarna för social- och hälsovården grundar sig på. Från och med år 2010 är statsandelen för social- och hälsovården en del av kommunernas statsandelar för basservicen under moment 28.90.30.

Vid Förbundet för Familjevård i Finland rf pågår ett riksomfattande projekt för rekrytering av familjevårdare. Projektet beviljades också statsfinansiering 2009. En sänkning av ersättningarna för det krävande familjevårdsarbetet kan på ett negativt sätt påverka nya familjevårdares intresse för att söka sig till branschen. Redan nu är det svårt att rekrytera nya aktörer. Familjevård är ett förmånligare alternativ än anstaltsvård, och om familjevården minskade skulle också behovet av det dyrare alternativet anstaltsvård öka.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2010 och avses bli behandlad i samband med den.

3.2. Samhälleliga konsekvenser

Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter trädde i kraft i Finland 1991. Enligt artikel 3 stycke 1 i konventionen ska barnets bästa komma i främsta rummet vid alla åtgärder som rör barn, vare sig de vidtas av offentliga eller privata välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ. Med bibehållen nivå på ersättningarna för familjevård skulle antalet familjevårdsplatser kunna hållas åtminstone på nuvarande nivå, något som skulle vara till barnens bästa.

Social- och hälsovårdsministeriet har till-

satt en arbetsgrupp för att utveckla ett riksomfattande handlingsprogram för familjevården och lagstiftningen om familjevård. Arbetsgruppens mandattid löper ut den 31 december 2010. Arbetsgruppen har till uppgift att bedöma behovet av revidering av familjevårdarlagstiftningen utifrån regeringsprogrammets mål om att inom barnskyddsverksamheten öka andelen familjevård framför allt i fråga om vård utom hemmet.

I budgeten för 2008 beviljade riksdagen ett anslag för att utveckla familjevården i hela landet. Pengar har särskilt avsatts för att utveckla den riksomfattande rekryteringen i fråga om familjevården. Social- och hälsovårdsministeriet har ingått ett avtal med Östra Finlands kompetenscentrum inom det sociala området om att utarbeta ett riksomfattande handlingsprogram för familjevården under tiden 1.3.2009—31.12.2010.

Den föreslagna lagändringen tillsammans med det arbete som utförs av arbetsgruppen för utveckling av ett riksomfattande handlingsprogram för familjevården och lagstiftningen om familjevård samt själva handlingsprogrammet bidrar till att trygga förutsättningarna för familjevården och genomfö-

randet av det ur samhällets synvinkel viktiga familjevårdsarbetet.

4. Beredningen av propositionen

Propositionen har beretts vid social- och hälsovårdsministeriet. Finlands Kommunförbund och Förbundet för Familjevård i Finland rf har hörts vid beredningen av propositionen.

5. Samband med andra propositioner

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2010 och avses bli behandlad i samband med den.

6. Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2010 och gälla till och med den 31 december 2010.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

Lagförslagen

Lag

om temporär ändring av 3 § i familjevårdarlagen

I enlighet med riksdagens beslut
fogas temporärt till 3 § i familjevårdarlagen av den 3 april 1992 (312/1992), sådan paragrafen lyder i lag 948/2006, ett nytt 8 mom. som följer:

3 §

Utan hinder av vad som föreskrivs i 7 momentet, granskas beloppen av de kostnadser-sättningar, som avses i 2 och 6 momenten samt i uppdragsavtalet av år 2010, genom att utnyttja det poängtal för levnadskostnadsindex enligt vilket storleken på ersättningarna

som betalades ut i början av år 2009 beräk-nades. Poängtalet är 1750.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010 och gäller till och med den 31 december 2010.

Åtgärder som verkställigheten av lagen för-utsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

Helsingfors den 2 oktober 2009

Republikens President

TARJA HALONEN

Omsorgsminister *Paula Risikko*